

UNITED STATES COMMISSION ON INTERNATIONAL RELIGIOUS FREEDOM

ABŞ-NYŇ HALKARA DINI AZATLYGY BARADAKY KOMISSIÝASY (USCIRF)

USCIRF NÄME?

ABŞ-nyň Halkara Din Azatlygy baradaky Komissiyasy (USCIRF) 1998-nji ýylda kabul edilen Halkara Din Azatlygy baradaky Kanun (IRFA) esasynda döredilen, ABŞ-nyň garaşsyz we iki partiýaly hereket edýän federal hökümet komissiyasydyr. IRFA-nyň kabul edilmegini berk goldan giň koalisiýa din azatlygy bilen bagly esasy adam hukuklaryny ABŞ-nyň daşary syýasatynyň üns merkezinde goýmagy maksat edindiler. Şu kanun esasynda, USCIRF Amerikanyň Birleşen Ştatlarynda däl-de, eýsem daşary ýurtlarda ählumumy din we ynanç azatlygy hukuklaryna gözegçilik edýär, ol öz işinde halkara standartlaryna gollanýar we Prezidente, Döwlet Sekretaryna we Kongrese syýasy geňeşdarlyk edýär. USCIRF-iň Komissarlary Prezident we iki partiýanyň Kongresdäki ýolbaşçylary tarapyndan wezipä bellenýär. USCIRF-iň işine professional we partiýa degişli bolmadyk işgärler hem goldaw berýärler. USCIRF Döwlet Departamentine degişli bolmadyk aýrybaşga edara bolup, Departamentiň Halkara Din Azatlygy boýunça ýörite ilçisi wezipesi boýunça ses bermek hukugy bolmadyk Komissarydyr.

HALKARA DIN AZATLYGY NÄME?

Din azatlygy halkara kanunçylygynda we şertnamalarynda ykrar edilýän derwaýys ähmiýete eýe bolan adam hukugydyr. Adam Hukuklarynyň Ählumumy Jarnamasynyň 18-nji maddasynda şeýle diýilýär: "Her bir adamyň pikirlenmek, wyždan we din azatlygyna hukugy bardyr; bu hukuk öz diniňi ýa-da ynanjyňy üýtgetmek azatlygyny hem-de dini we döp-dessur tertiplerini jemagat önünde ýa-da hususy tertipde öwretmekde, olara tagzym etmekde we olary ýerine ýetirmekde öz dinini ýa ynanjyny ýeke özi hem, beýlekiler bilen bileleşip hem wagyz etmek azatlygyny öz içine alýar". Din we ynanç azatlygy pikirlenme we wyždan azatlygyny hem özi içine alýan giň düşünje bolup, ol pikiriňi beýan etmek, birleşmek we ýygnyňmak azatlygy bilen aýrylmaz baglanyşyklydyr. Şu azatlygy hormatlamagy ösdürmek Amerikanyň Birleşen Ştatlarynyň daşary syýasatynyň möhüm ugurlarynyň biridir.

USCIRF NÄME IŞLEÝÄR?

- Her ýylyň maý aýynyň 1-inde **Ýyllyk Hasabatlyk berýär.** Bu hasabatda ABŞ-nyň hökümetiniň IRFA kanunyny amala aşyryşyna baha berilýär; Döwlet Sekretary tarapyndan "din azatlyklaryny ulgamlayn, zygiderli we göz-görtele bozýandygy" üçin döwletleri "Aýratyn Alada Döredýän Döwlet" diýip bellenmegi maslahat berilýär; 30 töweregi döwletiniň ýagdaýy barada iş ýöredýär; işiň möhüm ugurlary barada hasabat berýär we ABŞ-nyň syýasatyny alyp barmagy üçin maslahatlary berýär. Döwlet Departamentiniň aýrybaşga we özboluşly halkara din azatlygy barada hasabatlaryndan tapawutlylykda, USCIRF-iň Ýyllyk Hasabatynda aýratyn syýasy maslahatlar berilýär.

- Kanunçylyk dogrusynda geňeşdarlyk etmek, kazyýet mejlislerinde şaýatlyk etmek, din azatlygy meseleleri boýunça duşuşyklary geçirmek boýunça Kongresin edaralary bilen işleşip, **Kongres bilen aragatnaşyk saklaýar.** Mysal üçin, USCIRF Kongres bilen şu meseleler boýunça işleşdi: halkara din azatlygyny goramak; dinsizlige garşy çykarylan kanunlaryň howplary; genosid; bosgunlar; Hytaý, Müsür, Eýran, Siriýa, Wýetnam we beýleki döwletlerde dini azatlygynyň kemsidilmegi; Ýewropa anti-semitizm we musulmanlara garşy hereketler; dini garaýyşlary sebäpli türmä basylan tussaglarynyň ýagdaýlary.
- **Ýerine Ýetiriji Häkimiýet bilen İşleşýär:** USCIRF maglumatlary paýlaşmak, gaýgylandyryan ýagdaýlara ünsi çekmek, USCIRF-in ABŞ-nyň syýasaty boýunça maslahatlaryny ara alyp maslahatlaşmak maksady bilen Ýerine ýetiriji häkimiýetiniň ýolbaşçylary, şol sanda Döwlet we Milli Howpsuzlyk Departamentinde yzygiderli duşuşyklary geçirýär.
- Hökümet ýolbaşçylary, hökümete dahylly bolmadyk guramalaryň wekilleri, dini liderler, yzarlanmanyň pidasy bolan adamlar, dini azatlygy öňe sürýän beýleki şahslar bilen duşuşmak bilen **Daşary Ýurtlarda Dini Azatlygynyň Ýagdaýyny Dokumentleşdirýär.** Barlan ýurtlar: Owganystan, Azerbaýjan, Bahreýn, Bangladeş, Belarussiýa, Burma, Merkezi Afrikan Respublikasy, Hytaý, Müsür, Eritreýa, Efiopiýa, Indoneziýa, Yrak, Nigeriýa, Pakistan, Russiýa, Saud Arabystan, Şri Lanka, Sudan, Siriýa, Täjikistan, Türkiýe, Türkmenistan, Özbegistan we Wýetnam.
- Bütindünýä möçberinde ynançsyzlyk barada kanunlaryň ýerine ýetirilişi; Putiniň Russiýada dini azatlygy howp astyna salmagy; dini ynanjy sebäpli tussag edilenler; bütindünýä azatlygynyň aýal hukuklaryna goldaw bermegi; dini toparlaryň çaknyşyklary; Burmada dini azatlygynyň kemsidilmegi; anti-Semitizm, ABŞ hökümetiniň Gyssagly ýurtdan çykarylmalý bolup duran syýasy gaçybatalga isleýän şahslara çemeleşşi barada **Maslahatly Hasabatlar, Neşirleri, Gazetler üçin Publisistik Makalalary, Žurnal Makalalaryny çykarýar.**
- Din azatlygy we geçirimlilik boýunça Birleşen Milletler Guramasynda, Ýewropanyň Howpsuzlyk we Hyzmatdaşlyk Guramasy (ÝHHG), Ýewropa Bileleşigi, Din-Ynanç Azatlygy boýunça Parlamentarileriň Halkara Paneli bilen duşuşyklary geçirip, **Köpugurly Hereket Edýär.**